

Toldot | Waarom je echtgenoot bedriegen?

Schijn bedriegt: achter kleding en uiterlijk of achter woorden en daden kan een heel ander persoon schuilgaan. Graaf dieper en kijk verder dan je eerste indruk, zowel bij een ander als bij jezelf. Parashat Toldot laat zien hoe Yakow en Esaw - en hun vader en moeder - hier ook al mee te maken hadden. Want, waarom bedriegt Rivkah haar echtgenoot door Yakow als Esaw te vermommen?

Deze week ontmoeten wij opnieuw onze aartsvader Yitschak en zijn echtgenote Rivkah. Zij kregen een tweeling: Esaw en Yakow. Esaw was behaard en wild en zijn broertje, Yakow, was oprecht en studeerde.

De zegen

De Torah vertelt ons dat Yitschak inmiddels oud geworden was en dat hij zelfs blind was. Hij voelde dat hij niet lang meer te leven had en wilde voor zijn sterven nog zijn oudste zoon Esaw zegenen. Alhoewel Esaw slecht was, hoopte zijn vader, door van hem te houden en hem te zegenen, dat hij ooit op het rechte pad zou komen. Hoe dan ook weigerde Yitschak om toe te geven aan het idee dat zijn zoon niet meer te redden zou zijn. Zijn herinneringen hoe hij zelf op het altaar was gebonden lagen maar al te vers in zijn geheugen. Nee, dat zou hij zijn zoon nooit willen aandoen. Leek het afkeuren van Esaw wegens zijn wangedrag niet op een soort offer? Je bloedeigen zoon veronachtzamen omdat hij een ander pad had gekozen dan zijn vader? Nee, dat zou Yitschak nooit doen. Hij hield Esaw dichtbij zich en gaf hem juist extra aandacht en liefde. Dat is wat een kind dat afdwaalt nodig heeft. Esaw wegsturen zoals zijn halfbroer Yishmael weggestuurd was geweest door zijn vader Avraham was ook geen optie. Yitschak wist heel goed dat Esaw wegens zijn gedrag nooit zijn erfgenaam kon zijn. Maar toch, het was zijn zoon en hij hield onvoorwaardelijk van hem zoals elke ouder zijn kind(eren) liefheeft. En omdat Yakow Esaw dichtbij zich hield groeide Elifaz, het zoontje van Esaw, ook dichtbij hem op. Dat kindje was vaak bij zijn opa op schoot. En datzelfde kindje, toen hij later opgroeide, was diegene die het leven van zijn oom Yakow redde! Maar we lopen op de zaken vooruit. Hoe dan ook hield Yitschak onvoorwaardelijk van zijn zoon Esaw zoals ook G-d van ieder mens houdt, ongeacht zijn gedrag.

Alvorens Esaw te zegenen stuurde Yitschak hem op pad om te jagen en een lekkere maaltijd voor hem te bereiden. Bij de maaltijd zou Yitschak zijn zoon kunnen zegenen. Rivkah hoorde het gesprek, maar vond dat het Yakow was, de jongste van de tweeling, die de zegen moest ontvangen. Yakow was immers een rechtschapen man en Esaw niet.

Terwijl Esaw op jacht was, stuurde Rivkah haar zoon Yakow naar zijn vader Yitschak toe. Eerst liet ze Yakow de kleding van Esaw aantrekken. Vervolgens bedekte zij z'n handen en nek met geitenhuid, zodat hij op z'n behaarde broer zou lijken. Yakow nam een heerlijk gerecht mee voor zijn vader, bereid door niemand anders dan Rivkah zelf.

"Wat ben je snel terug!" riep Yitschak, die door zijn blindheid niet wist wie er voor hem stond. "G-d heeft mij geholpen", antwoordde Yakow.

Yitschak voelde nattigheid. Het was namelijk niet de gewoonte van Esaw om G-ds naam in zijn gesprekken te benoemen. Maar nadat Yitschak geverifieerd en gevoeld had dat het wel zijn 'behaarde' zoon was en **zijn kleren** geroken had, zegende hij hem, Bereshiet 27-27:

ויגש וישק־לו וירח את־ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה

*En hij (Yitschak) kwam dichterbij en hij kuste hem (Yakow) en hij rook de lucht van **zijn kleren**...*

Kleren

En zo geschiedde het dat Yakow de zegen van zijn vader Yitschak ontving. Een zegen die voor Esaw bedoeld was. Yakow was nog maar net vertrokken of Esaw kwam binnen met een jachtschotel, gekookt en gekruid precies zoals papa dat lekker vond. Esaw was woedend toen hij merkte dat zijn broertje hem vóór was geweest. Hij smeekte zijn vader om hem alsnog te zegenen en maakte plannen om zijn broertje te vermoorden. Plannen die, dankzij Elifaz, nooit in vervulling zouden gaan. En zo werd Esaw alsnog door zijn vader gezegend, ook al had zijn broertje Yakow als eerste een zegen ontvangen.

Wat een sensatie! En wat een ingewikkeld verhaal! Kon Rivkah niet gewoon een normale discussie met haar man voeren en hem uitleggen dat hij door zijn blindheid de verkeerde zoon voortrok? Elke Jiddische Mama weet toch hoe ze dit soort zaken moet aanpakken! Waar dienen al die geheimzinnigheden en verkleedpartijtjes voor? Is de rechte weg niet het meest voor de hand liggend? Waarom heeft zij haar man bedrogen door Yakow, verkleed als Esaw, te sturen?

Het antwoord schuilt in de woorden **zijn kleren**, het Hebreeuwse woord בגדיו (beğadaw). De Talmud vertelt ons dat בגדיו (beğadaw) en בוגדיו (boğedaw) bijna dezelfde Hebreeuwse letters zijn, alleen de klinkers zijn anders, maar die staan niet in een Torah rol. Beide betekenissen kloppen: בגדיו (Beğadaw) betekent **zijn kleren** en בוגדיו (boğedaw) wordt vertaald met **zijn verraders**.

Kleding is niet alleen maar een stuk stof waarmee men het lichaam bedekt. Kleding kan tegelijkertijd een verrader zijn. Een bedelaar kan rondlopen in een chique pak, een crimineel in een politie-uniform en een Zeeuws meisje in Volendamse klederdracht. Kleren verraden de man (en de vrouw). In het Nederlands lijken de woorden 'kleren' en 'verrader' helemaal niet op elkaar, maar in het Hebreeuws hebben beide woorden precies dezelfde letters en staan de letters ook nog exact in dezelfde volgorde, בגדיו en בוגדיו.

Verrader wordt held

Maar wie zijn de verraders? En wie verraden zij? Onze geleerden leggen het uit: het zijn de verraders van het Joodse volk.

Zoals bijvoorbeeld de heer Yosef Meshita. Wie was hij? In de Midrash lezen we dat hij een grote verrader van zijn eigen volk was in de tijd van de verwoesting van de tweede Tempel door de Romeinen. Op het moment dat het Joodse volk ten onder ging koos deze Joodse man ervoor om de vijand bij te staan: hij hielp mee met het leegplunderen van de Tempel.

De Romeinen hadden hem nodig om de Tempel als eerste te ontheiligen. Behalve dat zij geen idee hadden hoe zij de weg in dit heilige gebouw konden vinden, waren ze ook nog behoorlijk bang voor de G-ddelijke aanwezigheid die daar zo sterk aanwezig en voelbaar was. Yosef moest de weg banen en als beloning mocht hij van hen een voorwerp uit de Tempel voor zichzelf meenemen. Geen probleem! Yosef ging naar binnen en kwam met de gouden Menorah terug.

"Neel!", reageerden de Romeinen. "Dát gaat te ver. Zo'n groot en kostbaar voorwerp, dat kan niet. Ga terug Yosef en haal iets anders voor jezelf." "Neel!", zei Yosef, "ik ga niet terug." Er werd hem veel geld beloofd, maar Yosef weigerde. Hij stelde: "Is het niet genoeg dat ik één keer naar binnen ben gegaan? Moet ik nu nog een keer gaan?" De Romeinen martelden hem omdat hij weigerde om een tweede keer de Tempel te betreden. Ze sloegen spijkers door zijn lichaam en al schreeuwend riep hij: "Oy, dat ik de Schepper boos heb gemaakt!" En zo stierf hij... als een held!

Wat was hier aan de hand? Hoe is Yosef veranderd van een verrader in een held? Welk mechanisme is hier in werking gezet? Maar Yosef Meshita was in de Tempel geweest, de heiligste plek op aarde. Het heiligdom was doordrongen van de aanwezigheid van G-d. Op deze heilige plek heeft Yosef contact weten te maken met zijn Schepper, met zijn eigen ziel, met zijn oorsprong en zijn wortels. Daar heeft hij gevoeld dat hij Joods was en dat altijd zou blijven. Zijn Romeinse kleren en handelen waren alleen maar een oppervlakkige vertoning. Weliswaar had hij de huid en de kleren van Esaw en gedroeg hij zich als een Romein, maar dat was schijn en bedrog. *Diep vanbinnen was hij Yakow gebleven.*

Verbinding verbroken

We hoeven niet 2000 jaar terug te gaan en de Midrash te lezen om dit fenomeen te bevestigen. Zoveel mensen die niets aan hun Jodendom deden, hebben door de eeuwen heen hun leven opgeofferd om niet voor een afgod te buigen. Ze aten misschien niet helemaal kosher en vierden de Shabbat niet precies zoals het hoorde. Ze hadden zich min of meer aangepast en de gewoontes van het land waar ze woonden overgenomen. Ze waren waarschijnlijk hun Joodse gewoontes langzaam maar zeker vergeten. Maar toch op het *'moment suprême'* hebben zij zichzelf laten vermoorden om zelfs niet de schijn op te houden dat ze in een afgod zouden geloven. Ze hadden voor een afgod kunnen buigen of een verklaring onder dwang kunnen afleggen en in hun hart trouw kunnen blijven aan G-d. Toch kozen zij voor de dood.

Waar haalden ze de kracht vandaan? De moeite om kosher te eten of Shabbat te vieren is toch veel geringer dan je leven op te offeren? Waarom waren deze mensen dan niet in staat om kosher te eten maar wel om voor de dood te kiezen in plaats van voor een afgod te buigen? Echter, deze mensen maken een denkfout, vertelt de eerste Lubavitcher Rebbe ons in zijn meesterwerk de Tanya. Als een Jood de Shabbat overtreedt, beseft hij niet dat hij daarmee zijn verbinding met G-d verzwakt. Als hij varkensvlees eet, dan weet hij dat dat niet mag, maar hij realiseert zich daar niet bij dat hij daarmee zijn relatie met zijn Schepper in het geding brengt. Maar als hij voor een afgod zou knielen? Ja, dan is hij er zich wel van bewust dat hij zijn connectie met de Almachtige voorgoed verbreekt.

Wat is dan de denkfout, hoor ik u zeggen. Het zit zo: iedere ziel is met G-d verbonden door middel van iets dat op een heel dik touw lijkt. Een touw is gemaakt van heel veel kleine touwtjes die allemaal in elkaar gerold zijn. Het dikke touw is onze relatie met G-d. Dit touw bestaat uit 613 dunne touwtjes. Dat zijn de 248 geboden en de 365 verboden, samen 613.

Elke keer dat een overtreding plaats vindt, breekt een dun touwtje en verzwakt de connectie. Maar niet getreurd. Op het moment dat iemand tot inkeer komt, dan komt er een knoop in het losse touwtje en wordt de verbinding hersteld. Bovendien wordt door de knoop in het touwtje het touw korter. De afstand tussen de persoon die tot inkeer is gekomen en G-d is daardoor kleiner geworden. De verbinding is nog sterker dan in de oorspronkelijke situatie.

Je zou haast kunnen denken dat je eerst de overtreding moet begaan om op een hoger niveau te komen. Helaas werkt het niet zo. Iemand die met deze bedoeling in overtreding gaat zal heel moeilijk (maar niet onmogelijk) tot inkeer kunnen komen. We hebben het dus vooral over iemand die per ongeluk, bij gebrek aan kennis of omdat hij de verleiding niet kon weerstaan, iets verkeerd heeft gedaan.

Achter de façade

Ook vandaag lopen mensen rond 'in kleren die verraden'. Je ziet een jongen in gescheurde jeans en met een alternatief kapsel. Of een dame met iets minder kleding aan dan wellicht gewenst. Niet alleen de kleding, ook de manier van spreken en handelen kunnen bedriegen. Want wat zit er binnenin? Wat zit er binnenin jou? Een gouden hart? Een tere ziel? De mooiste gedachtes, de fijnste zienswijze en de liefste bedoelingen schuilen misschien achter jouw of mijn gezicht.

Laat je niet in de maling nemen! Spreek jezelf en anderen toe en richt je daarbij vooral tot het deel van de mens dat áchter zijn façades schuilt. Een bezoek aan de Tempel, de Klaagmuur of een ander ontroerend moment zal de valse kleren doen verdwijnen en de ware *jij* en *ik* openbaren.

Rivkah wilde dat de zegen van Yitschak niet alleen voor de Yakows, de rechtschapenen en de geleerden van de toekomst, van toepassing zou zijn. Iedere 'Yosef uit de toekomst' die per ongeluk of met opzet, bewust of onbewust in de kleren van Esaw zou rondlopen - en zijn eigen wortels zou verraden - zal ook Yitschaks zegen nodig hebben. Deze mensen mogen niet buitengesloten worden. Vandaar dat Rivkah er voor koos om de zegen op een omslachtige, kledingachtige en verradelijke manier te laten gebeuren.

Extra liefde

Je zou het kunnen vergelijken met een echtpaar bij wie een baby geboren wordt. Vader en moeder houden natuurlijk ontzettend veel van hun kindje. Hun hart loopt over van liefde. Meer zou niet mogelijk kunnen zijn! Toch blijkt dat er toch nog meer liefde aanwezig kan zijn wanneer een zusje of broertje geboren wordt. Dan ineens blijkt er nog meer beschikbaar te zijn, zonder dat het eerste kindje maar één gram van onze liefde verliest. En zo gaat het verder met elke baby die geboren wordt; of het nou drie of dertien kinderen zijn. Elk kindje krijgt oneindig veel liefde van zijn ouders, plus nog de liefde van de reeds geboren broers en zusters.

Maar soms wordt er een kindje geboren met een handicap, een baby'tje met allerlei defecten. Dit is een kind dat extra zorg nodig heeft. Dokters en specialisten ontfermen zich over dit kleine mensje om het in leven te houden. Tijd noch moeite wordt bespaard. En wat blijkt, een hele nieuwe voorraad van liefde en genegenheid komt ineens tot uiting. Waar vandaan weet niemand, maar dit kindje heeft heel veel extra aandacht nodig en die aandacht gaat gepaard met nog meer liefde dan de andere kindjes in het gezin ooit ontvangen hebben.

Weerspiegeling

Deze wereld is een weerspiegeling van de hogere werelden. Vanuit de gebeurtenissen hier kun je concluderen hoe het er boven toegaat. Bij de ene persoon functioneert het lichaam niet optimaal en bij een ander is de ziel gedeeltelijk defect. Een man die geen *tefilin* aandoet heeft een spirituele zieke arm. Een vrouw die geen shabbat-kaarsen aansteekt heeft vingers die een spiritueel defect hebben. Een Jood die niet kosher eet, bouwt lichaamscellen op die niet in overeenstemming zijn met zijn geest. Wanneer je ziel gehandicapt is, heb je extra aandacht, meer liefde en grote zegens nodig om te genezen. Dit begreep Yitschak, onze aartsvader 4000 jaar geleden, maar al te goed.

Als iemand gezegend wordt dan ontvangt hij een mogelijkheid om zijn potentieel te gebruiken en te ontwikkelen. Dat is wat Yosef Meshita en alle Chaïms en Esthers van de 21ste eeuw nodig hebben, ook al zien zij er vanbuiten als Esaw uit. Zij hebben nodig dat iemand in hen gelooft, hen aandacht geeft en hen volpropt met liefde, zegens en potentieel. Iemand die hun ware en diepe essentie weet te benaderen en doet ontwikkelen. En dat, geachte lezer, is de zegen. Als je iemand *lecha'im* wenst en hem zegent dan openbaar je in hem diepe en sterke krachten, die hem helpen om door te gaan met zijn leven op een waardige manier, een manier die werkelijk bij hem past.

Het leven is helaas niet altijd recht door zee. Schijn bedriegt en je moet dikwijls dieper graven en zoeken om de oppervlakkige bedriegende vertoningen weg te denken. Yakow bleef Yakow, en een Jood blijft altijd een Jood, ook al trekt hij Esaws kleren aan. Hij heeft dan alleen extra aandacht, extra liefde en een super Yitschak-zegen nodig. Wat slim van onze Jiddische Mama Rivkah!

Shabbat Shalom!

Bracha Heintz

www.chabadutrecht.nl

Gebaseerd op een les van Rav YY Jacobson & Rabbi Lord Dr. Jonathan Sacks

Tekst: Bracha Heintz | Opmaak: Rianne Meijer, Sonja Tamam, Devorah vd Heiden

Chanoeka Feest Utrecht

Zondag 29 dec 2024

16 uur kraampjes, muziek & apart kinderprogramma

17 uur hoofdprogramma

18 uur muziek dans & gezelligheid

www.chanoeka.info